

Memo

Aan

Datum 10 mei 2011
Aantal pagina's 19
Van Lija van Vliet
Doorkiesnummer +31 (0)88 33 58 087
E-mail lija.vanvliet@deltares.nl

Onderwerp
Early Warning Feedback

Introductie

Dit document toont een overzicht van de verzamelde signalen in het kader van de gehouden Early Warning ronde in maart 2011. Totaal zijn er 49 signalen ingebracht voor deze Early Warning.

Aanleiding

Deltares is gevraagd om deel te nemen aan het early warning netwerk van RWS. Dit netwerk inventariseert signalen van ontwikkelingen die majeure risico's of kansen met zich meebrengen voor RWS en haar dienstverlening. Het gaat om het aandragen van signalen, ontwikkelingen, achtergronden, mogelijke gevolgen en acties die van invloed zouden kunnen zijn op het werkveld van RWS.

Werkwijze

Voor het verzamelen van signalen is een intern en extern netwerk aangesproken. Intern zijn de signalen aangedragen door medewerkers van Deltares, werkende binnen verschillende afdelingen. Voor de externe contacten is er een lijst met contactpersonen samengesteld op basis van de contactpersonen uit het Netwerk Deltatechnologie en het externe netwerk van Deltares. Deze signalen zijn verzameld door middel van een telefonisch interview. De volgende externe personen hebben bijgedragen aan de signalen in dit document:

Dhr. J. van der Meer	Van der Meer Consulting
Dhr. M. van der Meer	Fugro
Dhr. J.W. Kooiman	KWR
Dhr. C. Nijburg	CURNET
Dhr. J. Wentink	Voormalig directeur GeoDelft
Dhr. J. de Haan	Hoogheemraadschap Delfland
Dhr. C. Zevenbergen	Dura Vermeer
Mevr. L. Schipper	Royal Haskoning
Dhr. N. Landsman	Provincie Zeeland

De signalen

Een aantal signalen vertoont een sterke overeenkomst. Deze worden daarom binnen een bepaalde cluster gepresenteerd. Het gaat om de volgende clusters:

- Nieuw Media & Technologieën
- Kennispositie
- Opkomende focus regionale ontwikkelingen
- Gebiedsontwikkeling
- Meer met minder in relatie tot primair proces

Ook is er een scheiding gemaakt in relevante signalen voor Rijkswaterstaat en signalen, die minder relevant zijn omdat er al verschillende acties lopen op dit gebied.

Onderstaande tabel laat de groslijst met aangeleverde signalen zien.

1. Sneller en completer	4
2. De doorbraak van de sociale media.....	4
3. Open source en openbare informatie.....	5
4. Versnelling besluitvorming door serious gaming	5
5. Sector ziet verlies aan inhoudelijke experts bij Waterdienst.....	5
7. Omgang met kennisdeling	6
8. Verbinden Kennis & Markt.....	7
9. Kennis en informatierevolutie; gevolgen open source	7
10. Regionale zelfvoorzienendheid.....	7
11. Regionale oriëntatie	7
12. Nieuwe financieringsvormen;.....	8
13. Meer kleinschaligheid.....	8
14. Gebiedsontwikkeling wordt steeds meer een driver.....	9
15. Integrale rol gebiedsontwikkeling; Mooi Nederland.....	9
16. Adaptatie aan klimaatverandering in de ruimtelijke ordening	9
17. RWS moet meer tweerichtingsverkeer stimuleren.....	9
18. Koppel de opgaven; maak gebruik van gezamenlijk belang	9
19. Systeemsprongen hebben incubatietijd nodig	10
20. Doorzetting van Meer met Minder: Van Buiten naar Binnen kijken	10
21. Nieuwe financieringsbronnen.....	10
22. Synergie omarmen	10
23. Integraliteit staat boven primaire taken RWS	11
24. Risico's in buitendijksgebied;	11
25. Bewustwording omgeving laag	12
26. Kierbesluit Haringvlietspuisluizen ingetrokken.....	12
27. Wees trots op experimenten.....	13
28. Daling innovatie vermogen sector.....	13
29. Opkomende rol van verzekeraars binnen de sector	14
30. Mass customization: efficiënter produceren en werken	14
31. Onafhankelijke & faciliterende rol Deltares borgen	14
32. Superbus ipv treinen	15
33. Hergebruik van water	15
34. Leer van instrumentarium buurlanden.....	15
35. Last resort en ontwikkeling van DeltaBrain	15
36. Deltares zou meer kunnen doorspelen naar de markt.....	16
37. Doorzetting ontwikkelingen duurzame energie; doorbraak elektrisch rijden	16
38. Beprijzen van water	16
39. Verbinding Adaptatie & Mitigatie.....	16
40. Veiligheid garanderen met factor 10	17
41. Normering verbinden met geld; faalmechanisme versus strategic asset management....	17
42. EU beleid; Monitor de lopende consultatierondes	17
43. Subsidievormgeving in "KP8"	18
44. Toenemende druk op duurzaam opereren: grotere rol in logistiek.....	18

Datum 24 maart 2011
Pagina 3/19

45. Meer benutting ondergrond	18
46. Scenario's monitoren.....	19
47. Inzicht (KBA) in harde versus zachte oplossingen.....	19
48. Ontwikkelingen op het gebied van zandsuppletie.....	19
49. Gezamenlijk voorbereiding op DD2012 om exportmogelijkheden te generen	19

Tijdens de prioritering richting RWS is er extra aandacht geschonken aan:

- 1) Sneller en completer in combi met de gevolgen open source (cluster 1 en signaal 8)
- 2) Nieuwe financieringsvormen, regionaal beleggen in waterveiligheid en secundaire benefits (signaal 11)
- 3) Koppel de opgave, maak gebruik van gezamenlijk belang (signaal 17)
- 4) Systeemsprongen hebben incubatietijd nodig (signaal 18)

Cluster Nieuw Media & Technologieën

1. Sneller en completer

Alles wordt sneller, richting **real time**. Analyse en infosystemen moeten naar het nu. Men raakt eraan gewend om gelijk toegang te hebben alle informatie. **Consequentie:** Dit betekent dat modellen op het gebied van delta ook steeds meer naar de werkelijkheid toe moeten: dus 3D en real time. Conditie en status systeem moeten op elk moment inzichtelijk te zijn; niet alleen direct monitoren maar ook weten wat het betekent. Modellen moeten versnellen. **Actie:** basissystemen naar open source. ICT is een kans. **Open source** wordt steeds meer de drager van de ontwikkeling. Ingewonnen informatie moet vrijgegeven worden voor meer gebruikers. Dataset moet beschikbaar gesteld worden, zodat anderen er verder op kunnen doorontwikkelen. Er kunnen verschillende services op de data gebouwd worden (zie ontwikkelingen met de iPhone en toename nieuwe apps). RWS zou dit ook kunnen stimuleren voor de sector. Zie de verzameling van data in het kader van AN2 (landoppervlakte Nederland inmeten / nauwkeurige dan Google maps). Dit is waardevolle informatie voor iedereen die iets wil met ruimte; een ideale basis voor een informatiesysteem, dat gelijktijdig mogelijkheden biedt voor MKB om service (van RWS) te verbeteren. Nu is er vaak weerstand binnen verschillende overheden onderling over het prijsgeven van de informatie, maar de informatie is betaald door belastinggeld, waarom dit dan niet beschikbaar stellen? RWS zou het open source topdown kunnen opleggen ter verbetering van het beheer en onderhoud.

Hier worden goede stappen in gezet, waarbij ook een zekere 'cultuur omslag' nodig is. Opmerkelijk detail is de verschillende houding tussen NL en de USA met betrekking tot de omgang in informatie. In Nederland is het vertrekpunt om informatie achter te houden tenzij er een dringende reden en toestemming is om dit naar buiten te brengen. In de USA moet je een heel goede reden en toestemming hebben om iets wat met belastinggeld is betaald *niet* naar buiten te brengen.

2. De doorbraak van de sociale media

Er liggen verschillende kansen voor RWS met betrekking tot het inzetten van sociale media:
-in algemene zin: vergroten van de publieksvriendelijkheid van RWS, in dezelfde lijn als 'bel 0800-nogwat' op de matrixborden boven de weg, maar dan proactiever. Bij voorbeeld een enthousiaste tweet als op de RWS website een nieuw project wordt aangekondigd of een project wordt afgerond.

- bij het omgevingsmanagement van grote projecten. Daar zul je het dan gaan regelen via de projectorganisatie, maar zeker als daar andere overheden bij betrokken zijn is het goed dat RWS het voortouw neemt (zich profileert tov andere overheden) in de manier van (open) communicatie. RWS participeert in KING en daar wordt aandacht besteed aan de rol van de SocMed en hoe die te gebruiken, maar wat belangrijk is dat RWS zich realiseert hoe zeer en hoe snel het communicatielandschap verandert.

Tegelijkertijd kan de sociale media ook voor een bedreiging zorgen.

-losse RWSers gaan van alles twitteren, wat ongewenst kan zijn (zie de rel rondom korpschef Dijkman in Drenthe). RWS moet dus een intern beleid ontwikkelen met een gedragscode voor de sociale media. RWSers zijn ook mensen, dus die gaan (onhoudbaar) twitteren, het is dan beter vanuit de organisatie iets te coördineren.

3. Open source en openbare informatie

De tendens dat steeds meer informatie in clouds, open source en netwerken opduikt zal een doorwerking hebben op de klantgerichtheid van RWS. Klanten zullen steeds mondiger worden, omdat ze meer informatie op internet kunnen vinden. RWS moet hier rekening mee houden door informatie geschikt op het internet te ontsluiten en te monitoren. Het kan onderdeel zijn van het beleid 'meer met minder'. Nu blijven er veel kansen op het gebied van kennis leggen. Bijvoorbeeld: RVR en KVK hebben veel resultaten opgeleverd, maar de gemiddelde ambtenaar weet zijn weg naar deze kennis niet te vinden.

4. Versnelling besluitvorming door serious gaming

Door het steeds vaker inzetten van serious gaming opties om met meerdere partijen tot snellere bestuurlijke besluitvorming te komen, zullen waterbeheerders, zoals waterschappen en RWS intern ook de processen hierop moeten voorbereiden. Daarnaast geven deze ICT middelen ook extra mogelijkheden om burgers en andere actoren te betrekken in het besluitvormingsproces. Hierdoor moet er een heldere communicatie zijn over de rol en de verdere uitvoeringen na afloop van de serious game. Er zal namelijk sneller inzicht zijn in wat er in een gebied gaat gebeuren (door bijv. modelering), waardoor er men ook eerder in gesprek met partijen over gevolgen voor gebied moet gaan. De besluitvorming wordt transparanter, vooral als men in staat wordt gesteld om een bepaalde situatie te 'beleven' vanuit de 'bril' van een ander. Ook kan door het verbinden aan slim meten (bijv. sensing) realtime inzicht worden verkregen in werkelijke situaties en ontstaat een publiekscommunicatieinstrument.

Cluster Kennispositie RWS en kennis in binnen de watersector gaat voor Nederland verloren

5. Sector ziet verlies aan inhoudelijke experts bij Waterdienst

Waterdienst staat ver van de inhoud af en is hierdoor niet bij machte om goede beslissingen te nemen op inhoudelijk argument. Er zijn geen specialistische diensten meer. Waterdienst is wel een technische organisatie, maar op dit moment zit er te weinig kennis. Besluiten worden genomen, terwijl mensen elkaar beïnvloeden zonder voldoende achtergrond. Dit is een gebrek. Maar ook elders speelt dit fenomeen. Kijk naar de regering. Hoeveel ingenieurs zitten hierin? Diegene die van inhoud weten, mogen nu niet mee praten, ze zijn steeds minder vertegenwoordigd. De nadruk verschuift steeds meer naar bestuurlijke eigenschappen. **Actie:** Dit signaal is al in eerdere Early Warnings ter sprake gekomen. Het zou neergelegd kunnen worden bij de huidige actiehouder.

6. Goede mensen lekken weg uit de sector; status technici

Dhr. van der Meer ziet ontwikkelingen die te maken hebben het feit dat de nieuwe generatie ongeduldiger is en alles sneller gaat.

- a) technische specialisten voelen zich ondergewaardeerd
- b) ze hebben een sneller ritme (wisselen sneller van baan)
- c) besluitvorming technisch hoogwaardige projecten te traag,
- d) kennistransfer (verbinden) belangrijker dan kennisontwikkeling

Ingenieurs worden niet gewaardeerd (dit komt o.a. naar voren uit een recent artikel in Cobouw waarin staat dat een ingenieur betaald wordt onder bijstandniveau). Dit is fnuikend voor het imago en betekent dat het voor de jeugd geen interessante markt is om een toekomst in te zoeken. **Consequentie** is dat er minder technische mensen worden opgeleid en dat de kleine groep goede technische mensen naar het buitenland zullen vertrekken. Ook bedrijven zullen steeds meer richting global player verschuiven. Netto effect is dat Nederland de technisch vooraanstaande posities één voor één prijs geeft.

Om hier mee om te gaan zou Nederland de uitbestedingcondities moeten verbeteren. Op dit moment worden technici niet gewaardeerd tijdens het uitbestedingproces. Als opdrachtgever is de overheid een dominante speler, dus bepaalt zij voor groot gedeelte het beeld.

Actie In Nederland is er een strijdigheid tussen het verhaal “we hebben meer technici nodig” en wat er feitelijk gebeurt tijdens de aanbestedingen. RWS zou technische mensen meer moeten erkennen ipv mentaliteit goedkoopste wint. De sector wordt van deze houding slechter en holt uit. RWS moet nadenken hoe technische kennis in NL behouden wordt. Uitbestedingbeleid zou meer beschermde status voor technische mensen moeten creëren. Dit hangt samen met het probleem van geen beschermde titels en tarieven voor ingenieurs (in vergelijking met advocatuur): vooroverleg is strafbaar ivm angst voor prijsoverleg. Waarom wordt er niet in het uitbestedingproces gewerkt met een systeem waarbij er kwaliteit op naam gevraagd wordt?

Een ander probleem met het beeld van technici is dat er in Nederland te weinig projecten zijn die er toe doen. En als ze er zijn, verlopen ze erg traag. Eer de tweede fase van een project ingegaan wordt, zijn de mensen van de eerste fase alweer met iets anders bezig. Hierdoor blijft het systeem op ‘reset’ drukken. Ontwikkeling stagneert. Leercurves worden niet meer in Nederland doorlopen. Dit komt omdat de besluitvorming te traag is voor het ritme waarin de mensen werken verwisselen. De kloksnelheden van de generatie en de besluitvorming lopen steeds meer uit elkaar. Gevolg: men gaat zoeken naar plekken waar wel voldoende ruimte en snelheid is voor ontwikkeling (New Orleans, Azië; plekken waar men gedwongen is te investeren in technisch ambitieuze oplossingen).

7. Omgang met kennisdeling

RWS heeft intern veel aandacht voor kennismanagement. Interne verandering heeft effect op de omgeving. Er moet voor gezorgd worden dat de nieuwe RWS manier van denken op het gebied van kennisdeling wel voldoende aansluit bij de omgeving (partners kennisinstellingen, andere overheden en markt). RWS zou ervoor moeten waken dat de kennissystemen beter op elkaar aansluiten. Voorkom witte vlekken door oog te hebben voor de omgeving. Zorg dat de omgeving weet hoe jij intern gaat veranderen en geef de omgeving de kans om mee te veranderen, zodat kennis beter kan stromen.

Daarnaast moet er gestimuleerd worden dat er een managementstijl ontstaat die ervoor zorgt dat tussen projecten/ teams meer onderling geleerd wordt en kennis wordt uitgewisseld in de vorm van training on the job. Nu zijn er binnen RWS te veel aparte projecten die apart worden aangestuurd en afgerekend. Zo stelt RWS zich ook op in de samenwerkingsprojecten. Samenwerking tussen RWS (focus projectmanagement/ strak sturen) en DLG (erg omgevingsbewust, werkt vanuit processen en gebiedsontwikkeling) verloopt door verschil focus niet erg soepel. Nieuw manier om winst te behalen is om meer gebruik te maken van lekaars kennis. Dit vergt een stukje loslaten eigen cultuur en opstellen voor competenties

andere partijen.

8. Verbinden Kennis & Markt

RWS zou nog meer moeten stimuleren dat kennisinstellingen kennis vermarkten. Het % uitbesteden draagt hier al aan bij, maar men zou ook kunnen sturen op spin-outs. Dit geeft tevens extra ruimte voor innovatie.

9. Kennis en informatierevolutie; gevolgen open source

De kennisinfrastructuur verandert enorm. Het internet zorgt voor een globale kennispool. Mensen met veel kennis zitten niet alleen bij kennisinstellingen en RWS of zelfs in Nederland. Er moet een bepaalde manier gevonden worden om kennis te combineren. Lokaal oplossen schiet niet op. We kijken nu naar bestaande instituties, maar over een aantal decennia gaat het meer om mensen die kennis inbrengen ongeacht waar ze zitten. Er komt een democratisering golf van kennis en innovatie, aangewakkerd door open source. Consequentie; de beschikbaarheid aan kennis zal effect hebben op het uitbesteding- en aanbestedingsbeleid voor de sector. Een belangrijke rol komt er voor het reguleren van stromen van kennis en informatie. Maatwerk van RWS is afhankelijk van de kennis, dus nadenken hoe je de kennis kan tappen. Mogelijke actie is het uitvoeren van scenario's op dit gebied

Cluster: Opkomende focus op regionale ontwikkelingen. Hoe gaat RWS inspelen op de trend van meer regionalisering?

10. Regionale zelfvoorzienendheid

Context : landelijk gebied

In het westen van het land is verzilting een probleem. Zoetwatervoorziening wordt er steeds lastiger. Richting om dit beter te krijgen: regionale zelfvoorzienendheid. Focus komt steeds meer te liggen op eigen de regio, in plaats van het aanleggen van pijpleidingen van 60km lengte. De regio gaat beter benut worden. Dit geeft meer mogelijkheden voor innovatie, aangezien een focus op regionale zelfvoorzienendheid vraagt om aangepast technieken en systemen. Een mogelijke oplossing is dat er in de ondergrond meer water wordt opgeslagen in de winter. Ook kan men denken aan een mogelijke situatie met twee boezems: brak en zoet.

Actie: dit signaal sluit aan bij bewegingen op het gebied van duurzaamheid, klimaatverandering en innovatie.

11. Regionale oriëntatie

RWS heeft een sterke positie als rijksorgaan. Om mee te gaan met de ontwikkelingen op het gebied van topsector Water zal RWS zich flexibeler in de watersector moeten kunnen gaan bewegen. Dit betekent veel flexibeler worden om in te spelen in de ontwikkelingen in de markt en gezamenlijk op te trekken in productenontwikkeling, met name het scheppen van voorwaarden hiertoe. Een regionale aanpak biedt hiervoor kansen; kijkend naar de internationale vraag (meer vraagsturing introduceren), bij welke regionale karakteristieken kan de opgave het beste ontwikkeld worden. Hierbij draagt RWS bij aan de BV Nederland en het

exportpotentieel door regionaal te faciliteren en ook de potenties voor het realiseren van exportproducten mee te nemen in de wijze van opereren.. Een voorbeeld zijn de bewegingen binnen Building With nature (BWN), maar dan ten aanzien van andere producten die regionaal kansen bieden en economisch gedacht worden. De mate van kennisdrijving vanuit de eigen opgave kan hierop worden afgestemd..

Een bijdrage hieraan kunnen **revolving funds** leveren. Een manier van investeren om slimmer regionaal aan te besteden, waarbij kan worden ingezet op productontwikkeling, weghalen van financieringsbelemmeringen en leiderschap. Door samenwerking met overheden kan geld voor innovaties en lokale economie worden gestapeld waardoor focus kan worden verkregen op wat wel en niet te ontwikkelen, en voor het belang van welke partijen. Zorgpunt hierbij is de mogelijke intrede van het poldermodel en bijbehorende vertraging in realisatie,. Een investering betaalt zich later door succesvolle marktbetreding weer uit.

12. Nieuwe financieringsvormen; Regionaal beleggen in waterveiligheid & secundaire benefits

Aanleiding hiervoor is de mogelijke oprichting van een Infrafonds (nieuwe vorm voor pensioensfonds). Dit fonds maakt het mogelijk om in eigen land te investeren in kennis ontwikkeling door solide beleggingsobjecten als dijken daarvoor te gebruiken. RWS zou dan een nieuwe beheerders- en onderhoudsrol krijgen, omdat het garant staat voor de kwaliteit van de beleggingen.

Een andere variant is dat Nederland meer richting het Amerikaanse model verschuift. In Amerika worden zachtere kwaliteiten meer gewaardeerd. Aanleg groene infrastructuur wordt gefinancierd uit potje sociale agenda, omdat groene omgeving ook bijdraagt aan sociale ontwikkeling. De secundaire benefits worden meer meegewogen in overweging of een project wel of niet doorgaat.

Dhr. Zevenbergen zou het op prijs stellen als er een feedbackronde komt met de respondenten van het early warning netwerk, opdat er gekeken kan worden of de signalen gedragen worden en welke visies de sector er zo op nahoudt.

13. Meer kleinschaligheid

Bij de BWN-pilot Oosterriffen streeft men naar extra aangroei van planten en schelpdieren om probleem erosie te voorkomen. Dit om golfaanslag op dijken te verminderen en natuurdoelstelling te behalen. Binnenkort zal het duidelijk worden of dit succesvol is. De techniek is interessant voor de sector. Als het werkzaam is, moet er ook nagedacht worden over een efficiënte manier om het daadwerkelijk te onderhouden. Moet je dat door grote bedrijven laten doen of door kleine aanbestedingen (a la oprichten van een plantsoendienst Oosterschelde, waar 'buurtbewoners' taken krijgen). Dit laatste zou het ontwikkelen van nieuwe ambachten meebrengen, waardoor lokale bedrijvigheid gestimuleerd wordt. De lokale bevolking krijgt een taak in het onderhouden van beschermende voorzieningen, waardoor bewustwording en betrokkenheid worden meegenomen in de maatregel. Dit is alleen mogelijk als onderhoud kleinschaliger/ regionaal wordt ingedeeld, wat een vernieuwing zou zijn voor het aanbestedingsproces van RWS

Cluster: gebiedsontwikkeling is een gegeven. Hoe gaat RWS deze verbinden aan de primaire processen?

14. Gebiedsontwikkeling wordt steeds meer een driver

De opgaven van RWS zijn vrij mono-issue; waterveiligheid, overstroming, zoetwatervoorziening. Het zou een verbetering zijn als deze meer worden ingepast met gebiedsontwikkeling processen. Op deze manier wordt de eigen opgave onderdeel van de grotere opgave voor het gebied. RWS is dan niet alleen de grote betaler, maar ook medebelanghebbende en medeontwikkelaar. Dit geeft meer mogelijkheden voor gemeenten en waterschappen, maar heeft ook een doorwerking in het bedrijfsleven. Het gaat om een nieuwe manier waarmee men aan tafel gaat. Als voorbeeld kan dienen Ruimte voor de Rivier

15. Integrale rol gebiedsontwikkeling; Mooi Nederland

Er zal een beroep gedaan worden op de werkvelden van RWS om deze meer te integreren met gebiedsontwikkeling, duurzamer beheer en exploitatie. Dit zien we oa in het innovatieprogramma Mooi Nederland. Dit programma is nu bijna afgerond en kijkt naar nieuwe vormen van gebiedsontwikkeling. Infrastructuur neemt hier een belangrijke plek in, wat nieuwe verwachtingen meebrengt voor werkterrein RWS.

Consequentie voor RWS is dat de denkwijze over beheer en exploitatie meer ingebed moet worden in omgeving.

Actie: kijken naar raakvlakken binnen programma Mooi Nederland.

16. Adaptatie aan klimaatverandering in de ruimtelijke ordening

Veel vraagstukken op het gebied van klimaatadaptatie worden doorgeschoven naar projecten binnen het Deltaprogramma. Dit betekent echter dat het naar de lange termijn baan wordt verschoven en dat er nog jaren overheen gaat voordat er sprake is van implementatie. Elementen van klimaatadaptatie hebben een effect op de ruimtelijke ordening en zijn onderdeel van een integrale oplossing. Daarom zouden ze nu al moeten worden meegenomen in lopende projecten. Het expliciet benoemen en meenemen van klimaatadaptatie kan leiden tot innovatieve oplossingen voor gebiedsinrichting en tot een duidelijke meerwaarde voor ruimtelijke ordening. Een langere tijdshorizon leidt er toe dat meer economisch, ecologische en sociale ontwikkelingen bekeken worden. De combinatie van klimaatadaptatie met natuur, wonen, economie, transport en waterberging (de integrale benadering) laat bijzondere kansen zien om functies te combineren in een nieuw ontwerp. Je krijgt uiteindelijk meer, en meer kwaliteit, voor dezelfde investeringskosten.

Cluster: Meer met minder betekent niet terugtrekken op een eiland van primaire processen

17. RWS moet meer tweerichtingsverkeer stimuleren

Nodig de partners die in deze early warning hebben gerespondeerd uit om kennis bij elkaar te brengen in een precommerciële fase. Een eerste stap zou kunnen zijn om de early warnings met elkaar te bespreken. Hierdoor wordt men van elkaar op de hoogte gehouden, geïnspireerd en kan er mogelijke synergie ontstaan. Behoeft om meer te doen met resultaten.

18. Koppel de opgaven; maak gebruik van gezamenlijk belang.

Binnen het economische topsector water wil het kabinet meer kijken naar het bedrijfsleven. Naar daar waar Nederland in de toekomst geld kan verdienen. Bedrijfsleven analyseert internationaal waar ze goed in kunnen zijn en investeert hierin. Dit betekent voor RWS dat bedrijven in bepaalde segmenten meer gaan investeren om topspeler te worden en hiervoor de thuishmarkt nodig hebben voor 'thuishmarktontwikkeling'. RWS wordt nodig als partner. En om dit optimaal uit te voeren, moet de houding veranderen.

Nu: RWS bepaalt de agenda: opdracht kabinet vorm beleid RWS; vragen worden weggezet in de markt om op te lossen. Belang RWS centraal. Dit leidt soms tot een mis match met het investeringsklimaat van de markt.

Toekomst: kijk naar onderwerpen met wederzijds belang, denk mee met de markt; waar gaat de markt in investeren? Hoe kan RWS met haar eigen opgave hierin aansluiten om winst te behalen.

Dit is een verschuiving in uitgangspunt; van waarmee RWS zelf bezig is, naar welke opgaven liggen er gezamenlijk. Dit vereist meer inlevingsvermogen. RWS moet gaan kijken naar waar de markt in investeert en welke terugverdiencapaciteiten er liggen. RWS moet zich meer bewust van onderwerpen, technieken en producten, die leven bij de markt.

19. Systemsprongen hebben incubatietijd nodig

RWS voert haar acties terug naar het primaire proces. Gevaar is dat men alleen maar incrementele innovaties doorvoert en dat systemsprongen uit het oog verloren worden. Er moet voldoende ruimte en tijd zijn voor systemsprongen. Innovatie heeft een incubatietijd nodig

20. Doorzetting van Meer met Minder: Van Buiten naar Binnen kijken

Het Topsectoren beleid en het kabinet Rutte zorgen voor een ander taalgebruik. Het wordt steeds belangrijker om watergerelateerde opgaven met economische termen te agenderen. Daarbij liggen de kansen in het vinden van de combinaties op de randen van een Topsector; combineren van opgaven. Tussen de Topsectoren ligt overlap en in dat overlap liggen taken van RWS en maatschappelijke opgaven. Een uitdaging hierin is het combineren en integreren van uitdagingen om te voldoen aan de optimalisatie en efficiency doelstellingen. Mogelijkheden zijn koppeling van: energie en water of voedsel en water. Dit geeft een shift in focus en denkkaders; er zal steeds meer beredeneerd worden vanuit maatschappelijke thema's in plaats van 'sectoraal' vanuit alleen het waterbeheer, dus meer van buiten naar binnen kijken

21. Nieuwe financieringsbronnen

Er is te weinig geld om een bepaald beschermingsniveau te handhaven. Trend om na te denken over andere manieren van financiering: functiemix (meervoudige functies ontwikkelen in beperkte ruimte) en meer verantwoordelijk leggen bij gebieden, gebruikers, bedrijven of verzekeraars.

22. Synergie omarmen

Er lopen veel initiatieven parallel (DP, MIAW, Topsector, NDT, Studlo), waardoor de aandacht versnipperd. Wat je ziet bij RWS is dat ze op verschillende plekken hetzelfde doen en dat er vaak ook overlap is met andere DG's of met het Deltaprogramma. Deze situatie lijkt niet

bijzonder doelmatig en ondoorzichtig. Een doelmatigheidskans kan gevonden worden door deze aan elkaar worden verbonden. Probeer meer samenhang te vinden in de losse initiatieven en zie de overlap. Maak duidelijke inzichtelijk waar er gelijkwaardige initiatieven zijn en belangen om sneller mensen en geld te stapelen (efficiency slagen). Zo kan eveneens voorkomen worden dat geld dubbel wordt uitgegeven en ontstaat de mogelijkheid om met de bestaande kennisbasis bestaande kennis te verdiepen (en te vermarkten).

23. Integraliteit staat boven primaire taken RWS

RWS heeft een belangrijke opgave om in de aanbestedingen te kijken naar meerwaarde voor andere sectoren om maatschappelijke meerwaarde te generen. Koppel het geheel niet te los van bijvoorbeeld mogelijkheden voor toerisme en energie. Zie positieve ontwikkelingen Brouwersdam; getijcentrale koppelen met gemaal. Dit vereist wel dat RWS niet te dicht op de primaire taken blijft focussen, wat bij feitelijk uitvoering vaak gebeurt. Geef er de ruimte voor, zorg ervoor dat mensen mede worden afgerekend/ beloond op de integraliteit van de voorzieningen die ze creëren.

Relevante op zichzelf staande signalen voor RWS

24. Risico's in buitendijksgebied; waterveiligheid beter afstemmen op de veiligheid van industrie en vitale infrastructuur

Signaal: Rijkswaterstaat draagt een grote verantwoordelijkheid voor de waterveiligheid. Het betreft kennisontwikkeling voor het toetsen van waterkeringen, het aansturen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de rol van waterkeringbeheerder. In de uitvoering ligt zeer sterk de nadruk op het op orde houden van de waterkeringen aan de wettelijke eisen. Op en nabij waterkeringen komt veel industrie en vitale infrastructuur voor. Veel hiervan heeft geen wettelijke beschermingsbasis voor waterveiligheid omdat het buitendijks gebied betreft. Hierbij kan worden gedacht aan havengebieden, waterwinning, energieopwekking en militaire installaties. Het beeld bestaat dat Rijkswaterstaat de aanwezigheid van deze objecten niet betreft bij de uitvoering van de taken voor waterveiligheid.

Consequenties: Incidenten op het gebied van waterveiligheid kunnen ernstige maatschappelijke gevolgen hebben door economische schade door vernietiging van investeringen, milieuschade en/of door tekorten vanwege uitval van water- en energieleveringen en blokkades van transportnetwerken. Anderzijds kunnen de industriële activiteiten en vitale infrastructuur een bedreiging vormen voor de waterveiligheid vanwege verzwakking van de waterkeringen, schade door calamiteiten en verminderde mogelijkheden tot inspectie voor of tijdens een hoogwater.

Voorgestelde acties:

- A) Breng in kaart:
 - hoe calamiteiten in de omgeving van waterkeringen worden meegenomen bij de beoordeling van de waterveiligheid
 - hoe de risico's op het gebied van waterveiligheid worden meegenomen bij de beoordeling van de veiligheid van industrie en vitale infrastructuur
- B) Pas waar nodig de regels aan om de veiligheid van waterkeringen, industrie en vitale infrastructuur te kunnen beoordelen
- C) Breng in kaart waar volgens de aangepaste regels sprake is van een onaanvaardbaar veiligheidsrisico

- D) Onderneem actie om de geconstateerde veiligheidsproblemen terug te brengen tot een aanvaardbaar veiligheidsniveau

Reactie Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie

Er zijn redelijk wat vitale (energie)infrastructuren aanwezig op of buiten waterkeringen. Energiecentrales worden steeds vaker aan open water gebouwd voor koeling. Ook zie je steeds vaker discussie over het bouwen van windmolens op dijken en andere waterkeringen. Vanuit dat perspectief wil het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie graag meedenken hoe waterveiligheid en de veiligheid van energievoorziening elkaar wederzijds beïnvloeden.

Reactie Drinkwaterbedrijf Evides

Evides is verantwoordelijk voor de levering van drinkwater en industrieel water voor het zuidwestelijk deel van Nederland, waaronder Rotterdam. Indien de watervoorziening wordt verstoord kan dit leiden tot ernstig maatschappelijke gevolgen. Ten aanzien van het waterveiligheidsbeleid zijn hierbij de volgende vragen te stellen:

- In hoeverre biedt het huidige waterveiligheidsbeleid bescherming voor de waterwinning, met name in buitendijkse gebieden (Biesbosbekkens)?
- Wat zijn de procedures om in geval van een overstromingscalamiteit de gevolgen voor de watervoorziening zoveel mogelijk te beperken (veiligheidsregio's, denk aan Moerdijk)?
- Wat wordt er gedaan om bij het waterkeringsbeheer de waterwinning en het transport zoveel mogelijk te waarborgen? Denk hierbij aan het zoutwaterbezwaar op de drinkwaterwinning in Solleveld bij de versterking van de Delflandse kust?

Evides wil graag meedenken bij een eventuele verkenning naar de doelmatigheid van het waterveiligheidsbeleid ten aanzien van de bescherming van de waterwinning.

25. Bewustwording omgeving laag

RWS beheert publieke taken en borgt de veiligheid. Veel burgers kunnen zich niet voorstellen wat er zou gebeuren als er een ramp gebeurt. Maatschappelijke bewustwording is laag. Zelfs bij waterveiligheid. Zijn de burgers voldoende voorbereid? Kijk naar Japan, waar er een combinatie is van een natuurramp en een 'manmade' ramp.

Actie: Binnen de onderzoeksweld is dit onder de aandacht, maar binnen het beleid zijn er nog geen fundamentele keuzes of beleidsaanpassingen gemaakt. Dit signaal heeft effect op de omgang met de meerlaagseveiligheid en gevolgenbeperking. Wanneer gaat RWS hier goed over nadenken? Kan de actualiteit gebruikt worden als window of opportunity?

26. Kierbesluit Haringvlietspuisluizen ingetrokken

Signaal (afkomstig uit de media):

Het kabinet heeft besloten om het zogenaamde Kierbesluit Haringvlietspuisluizen in te trekken. Het Kierbesluit maakt onderdeel uit van het 'Masterplan trekkende vissen Rijn' van de landen langs Rijn en Maas. Dit plan beoogt om obstakels in de rivieren Maas en Rijn zo goed mogelijk voor trekvis passeerbaar te maken.

Consequenties:

Het kierbesluit had tot doel om naast de Nieuwe Waterweg een tweede route voor trekvis te openen via het Haringvliet. De schuiven van de spuisluis in het Haringvliet zouden daartoe

buiten spuicondities om gedeeltelijk worden geopend. De consequentie hiervan zou zijn dat zout water op het zoete Haringvliet zou binnenkomen. Door het terugdraaien van het kierbesluit kan alleen nog sterke vis tijdens spuien (bij klein verval) naar binnen zwemmen. Er is lang op deze maatregel gestudeerd en gebroed. Door het plotseling terugdraaien van het kierbesluit lijkt het er op dat RWS met name de financiële consequenties van het zouter worden van het Haringvliet te lang onderbelicht heeft gelaten. In de media wordt nu gesproken over juridische claims (met financiële consequenties) van andere landen.

Voorgestelde acties:

Het zou goed zijn om een nauwkeurig beeld te hebben van het gedrag van trekkende vis en dat te communiceren naar de media. Er moet een duidelijk antwoord komen op de vraag of zo'n tweede trekroute in de zuid-westelijke delta nodig is.

Alternatieven zijn bij de Haringvlietspuisluizen overigens wel voorhanden. In een vijftal pijlers van de sluis zijn vistrekkokers ingebouwd. Wanneer deze kokers niet goed functioneren zou onderzocht moeten worden hoe een verbetering kan worden gerealiseerd (wel of niet functioneren heeft waarschijnlijk te maken met het soortspecifieke gedrag van de trekkende vissen). Een andere optie is om de schutsluis naast de spuisluis te gebruiken voor visintrek. Mogelijk zou dit in de nachtelijke uren kunnen plaats vinden. Met het gebruik van de schutsluis blijft de zoutlast beperkt. Het voorstel is om een betrouwbaar beeld van de problematiek van intrekkende vis via de Haringvlietspuisluizen en de consequenties van de verzilting te schetsen, waarbij er ruimte is om de alternatieven voor het kierbesluit te onderzoeken.

27. Benut kansen om RWS te positioneren als toonaangevend overheidsorgaan: Wees trots op experimenten

Wees trots op de experimenten die worden uitgevoerd. Nu wordt de oplossing zelf vaak weggelaten, zoals bij de Overslagbestendige dijk in Ellewoutsdijk, waar binnentalud met harde bekleding is weggewerkt onder een grasmatt, zie www.innovatielocaties.nl. Laat als RWS meer zien dat er geëxperimenteerd wordt met spectaculaire oplossingen. Plaats er borden, laat het in de media zien. Nu zijn de innovatieve oplossingen vaak niet zichtbaar voor het publiek, waardoor er minder betrokkenheid is. Ook voor export van kennis is het interessant als er meer geshowd kan worden in de praktijk.

Actie: signaal richting Studlo om plaats te geven in hun innovatiebeleid

28. Daling innovatie vermogen sector

Het gaat niet de goede kant op met innovatie in de sector en als we dat wel willen moet er een ander pad worden ingeslagen (nieuwe sturing). De driehoek is meer een oplossing van gisteren (en leidt tot een verzandingproces in belangen). Er moet een nieuwe manier om gezamenlijk te innoveren gevonden worden, waarbij gebruik gemaakt kan worden van co-creatie, open source. Zowel voor Nederland om te besparen, maar ook voor de sector om internationaal de concurrentie aan te gaan. Op de lange termijn zullen naar verwachting burgers en maatschappelijke organisaties hier een sterkere rol in spelen.

Overige signalen, die deels eerder aan bod zijn gekomen, een te lang termijn aanhouden of niet als Early Warning gekwalificeerd zijn.

29. Opkomende rol van verzekeraars binnen de sector

Verzekeraars zullen een groeiende actor worden binnen het waterbeheer. Ze zullen zich bezig houden met vraagstukken als: 'hoe kan ik inspelen op vermeende risico's?' Ook zal er meer gekeken worden naar de regelgeving die het mogelijk maakt om meer genuanceerd te kijken naar bijvoorbeeld bouwen in buitendijksgebied. Verzekeringen kunnen door RWS worden ingezet als incentives om actoren meer zelf op te laten pakken.

30. Mass customization: efficiënter produceren en werken

Er is een spanning tussen maatwerken en complexiteit en het goedkoop en efficiënt produceren. Bij infrastructuur wordt er steeds goedkoper geproduceerd. Dit kan o.a. door te kijken naar multiple benefits; lichtgevend asfalt, energie uit asfalt. Projecten worden nu vrij traditioneel vormgegeven, maar er zullen nieuwe manieren komen van het produceren van wegen (economisch haalbare asfalt aan de rol). Om dit te bereiken, is er meer ruimte nodig.

Hiervoor gelden een aantal voorwaarden:

Voorwaarden:

- zoektocht naar meerwaarde door multifunctionaliteit (combineren en multiple benefits)
- er moet meer worden ingezet op strategische plannen. De lange termijn lens moet worden benut. Kijk over de twintig/ dertig jaar heen en definieer streefbeelden. Het proces kan geheel anders worden:

Nu: ontwikkelen iets, zetten het neer, pleeg B&O

Maar hoe zit het met de levenscyclus?. Over 100 jaar zal de weg 10 keer vervangen worden. We denken in stationaire eindbeelden, terwijl de weg zelf beweegt en andere functies kan uitoefenen. Er moet in de strategische planning meer rekening gehouden worden met flexibiliteit

- er zal een ketenverschuiving plaatsvinden en er zullen nieuwe spelers bijkomen. Om efficiënter te zijn moet de value chain beter benut worden. Hiervoor zijn andere samenwerkingsvormen nodig. Er zal veel meer gaan gebeuren op basis van publiek-private samenwerking. Daarbij zal er meer ketenintegratie plaatsvinden. De aanbodzijde zal een grotere positie innemen. De techniekleveranciers voor de wegenbouwers (partijen zoals Siemens/ IBM/ DSM) zullen een belangrijkere speler worden. Ook zullen onderhoudsbedrijven zich meer bemoeien met het proces, doordat ze hun proces steeds groter en integraler aanpakken.

31. Onafhankelijke & faciliterende rol Deltares borgen

Deltares moet voldoende (financiële) ruimte krijgen van de overheid voor een onafhankelijke & faciliterende rol. Enerzijds om het maatschappelijke rendement van beleidsprocessen te verhogen door maatschappelijk organisaties (NGO's) vrij toegang te geven tot haar kennis en anderzijds om indien nodig deze processen te faciliteren door deze te voorzien van een 'last resort' beslissing.

De commissie Elverding gaf al aan dat om de efficiëntie van processen rond de ruimtelijke inrichting te verhogen het maatschappelijk veld eerder betrokken moet worden. Dit gebeurt in toenemende mate. Maar NGO's voelen een onevenwichtigheid. De overheid kan zichzelf faciliteren om het proces te doorlopen, maar het maatschappelijke veld bestaat veelal uit vrijwilligers zonder veel financiële middelen om deskundig advies in te winnen en is dus niet een gelijkwaardig partner. Om dit recht te trekken, zou de toegang tot kennis vrijer ontsloten moeten worden. Als de kennis vrijelijk beschikbaar is, kan men tot betere oordelen komen. Hierdoor kan het maatschappelijke rendement in een proces verhoogd worden.

Consequentie:

Dit betekent dat Deltares een belangrijke rol zou kunnen vervullen in deze processen zij (financieel) in staat gesteld wordt om als onafhankelijke partij te opereren die vertrouwen krijgt van maatschappelijke organisaties, private ondernemingen en de overheid. Op deze manier kan het hele veld toegang krijgen tot neutrale kennis. Kennis toevoeging zorgt voor betere beoordeling van de inhoud en geeft meer inzicht in standpunten. Er is een behoefte om meer lokale kennis toe te voegen aan de ruimtelijke ordening projecten. Tevens, als het proces door de onafhankelijke rol van Deltares efficiënter verloopt, kan het de overheid veel kosten besparen, worden er realistischere afwegingen gemaakt en kan er meer draagvlak ontstaan en dus het maatschappelijk rendement verhogen.

32. Superbus ipv treinen

Als de superbus een reëel alternatief wordt, verwacht dit aparte banen. Op dit moment is er een discussie in het Noorden over het aanleggen van spoorlijn Heerenveen- Groningen. Wat als de superbus sneller, duurzamer en groter capaciteit heeft? Zal dit het OV gaan veranderen?

33. Hergebruik van water

Binnen het bedrijfsleven wordt er steeds meer gekeken naar "waterfootprints" en "accounting for water", ook RWS zou hierin mee moeten gaan. RWS zou awareness moeten genereren voor de eigen waterfootprint.

34. Leer van instrumentarium buurlanden

RWS zou meer moeten kijken naar de gebruikte instrumentarium bij buurlanden. Dit kan leiden tot discussie over de uitkomsten van hydrologische modellen en scenario's om te komen tot verbeterpunten.

35. Last resort en ontwikkeling van DeltaBrain

De overheid laat steeds meer over aan private partijen om projecten te definiëren en uit te voeren. Hierdoor komt de overheid steeds meer op afstand te staan terwijl ze wel afgerekend blijft worden op het doelmatig uitvoeren ervan (publieke opinie, 2^e kamer). Ook hier is er behoefte aan een partij, die als onafhankelijk vertrouwd wordt, om te helpen met het toetsen of de verantwoordelijkheid verdeling objectief hanteerbaar is in het project. Dit kan gezien worden als het inzetten van een "last resort" rol om te komen tot het laatste (verlossende) woord in een geschil.

Consequentie: Dit benadrukt nog eens het (toenemende) belang dat Deltares over voldoende

'toppers' beschikt die de erkenning genieten in hun veld om als 'last resort' te kunnen functioneren. Daarnaast een voortvarende verdere ontwikkeling van DeltaBrain tot nationale faciliteit op het gebied van ervaring/ expertise. Het instrument DeltaBrain kan worden ingezet om subjectieve elementen in een contract eerder helder te krijgen in plaats van gaandeweg het proces.

Een dergelijke positionering betekent dat Deltares niet eerder verbonden kan zijn in het proces (omzetbeperking voor Deltares, diensten niet commercieel inzetbaar), dus overheid als grote investeerder en dus als belangrijkste belanghebbende van deze rol zou Deltares (financieel) in staat moeten stellen deze rol optimaal te vervullen. Aangezien de 'marktpartijen' steeds vanuit deelbelangen actief zijn in dit soort processen zullen zij, indien nodig via contractuele verplichtingen, wel gemotiveerd kunnen worden om in een faciliteit als DeltaBrain ervaringen in te brengen maar zal de overheid als hoeder van het algemeen belang Deltares in staat moeten stellen en deze te operationaliseren. Vergelijking wordt getrokken met de wijze waarop dit (indertijd) voor een faciliteit als DINO is gebeurd.

36. Deltares zou meer kunnen doorspelen naar de markt

De markt, ingenieurbureaus, hebben tegenwoordig ook ontzettend veel kennis, meer dan de Waterdienst/ Deltares denkt. Niet alleen Deltares bezit hoogwaardige kennis. Men onderschat wat er op de markt kan plaatsvinden. Op dit moment wordt de markt voornamelijk ingeschakeld voor bulk- of eenvoudige projecten en als reviewer. Er zou meer mogen worden doorspeeld naar de markt. Er heerst nu een gedachte dat a priori alleen Deltares het kan. Waterstaat mag meer controleren op het 'op de markt zetten.' Project voor project nagaan of het 100% Deltares is (cyclisch effect; lastig voor waterdienst te bepalen als ze zelf de inhoudelijke kennis missen → punt 2)

37. Doorzetting ontwikkelingen duurzame energie; doorbraak elektrisch rijden

Zodra accu's 4x zo klein en 4x zo sterk worden, waardoor de actieradius van auto's vergroot wordt (vb 650 km per dag), kan er een doorbraak komen voor elektrisch vervoer. Hiervoor is ook nodig dat de zonnepanelen goedkoper worden. Er kan dan voldoende energie via het dak (auto en huis) worden opgewekt. Als dit eenmaal betaalbaar is en techniek bewezen, kan men massaal gaan overstappen. Dit betekent dat er geen benzinepompen meer nodig zijn. RWS zou kunnen nadenken over het anders bestemmen van benzinepomp locaties langs de rijkswegen

Actie: signaal sluit aan bij thema energietransitie en het respectievelijk aanpassen van de infrastructuur.

38. Beprijzen van water

De vervuiler betaalt, maar ook de gebruiker zal ook gaan betalen. Dit zal gevolgen hebben voor o.a. de zoutgevoelige teelt. Het zal een politiek gevoelige setting worden, maar het zit eraan te komen voor de (publieke) watervoorzieningen.

39. Verbinding Adaptatie & Mitigatie.

Zowel in Kopenhagen (COP15) als Mexico (COP16) zijn er aanbevelingen gedaan om bij de discussies over het klimaatverdrag (Kyoto-protocol) de samenhang tussen mitigatie en adaptatie beter te benoemen. Ook "water" cq. waterbeheer zou een meer zichtbare plaats

moeten krijgen. Als dat meer onderwerp van gesprek gaat worden, zal er een meer natuurlijke link tussen mitigatie en waterbeheer ontstaan. De consequentie is dat RWS, en overheden in het algemeen, meer onderzoek zullen moeten gaan naar manieren om CO2 doelstellingen te combineren met wateradaptatiemaatregelen. Voorbeelden zijn het streven naar CO2-neutraal waterbeheer, CO2-neutrale scheepvaart, e.d., of slim waterbeheer in veenrijke gebieden (om oxidatie en daaraan gepaarde CO2 emissie te reduceren. Ook het REDD-model/initiatief (Reducing Emissions from Deforestation and Degradation) kan als model verder worden uitgewerkt.

40. Veiligheid garanderen met factor 10

De Deltacommissie heeft veel in gang gezet. Een hoop nieuwe ontwikkelingen zullen ontstaan naar aanleiding van deze plannen, o.a. het doorvoeren van integraal benaderen. Een belangrijke ontwikkeling is de door Veerman benoemde factor 10 extra veiligheid: 'wij willen nooit meer een overstroming.' Op dit moment wordt er gerekend met kleine kansen dat het gebeurt, voor factor 10 zou dit moeten veranderen.

Studies zullen moeten uitwijzen wat de consequenties zijn van het instellen van factor 10. Het zou kunnen zijn dat de sterkte van dijken bij golfslag gelijk blijft, maar hoe zit het met andere faalmechanisme, zoals piping? Doorvoering zal mogelijk een grote investering vragen.

Actie: studie moet duidelijk maken of en waar er een groot probleem zit. Het is voor RWS van belang om deze studie naar factor 10 te monitoren, om tijdig in te kunnen springen en verwachtingen te managen.

41. Normering verbinden met geld; faalmechanisme versus strategic asset management

Strategic asset management zal meer ingezet gaan worden als manier van meten en monitoren. Het wordt gebruikt om doelmatigheid te winnen voor beschikbaarheid van middelen. Het brengt gevolgen samen in een watersysteem, waarmee primaire doelstellingen meer in beeld komen. Dit maakt inzichtelijk waarin er direct moet worden geïnvesteerd en wat kan wachten. Consequentie: gevolgen voor het beheer en onderhoud; mogelijkheid om te variëren in de vormen van B&O en kunstwerken.

42. EU beleid; Monitor de lopende consultatierondes

Op dit moment lopen er verschillende consultatierondes - een overzicht is te vinden op http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_en.htm.

- aanpassing wetgeving rondom aanbestedingsrichtlijnen (Kan relevant zijn voor de uitbestedingen van RWS - bijvoorbeeld meer regels t.a.v. toelating MKB, meer nadruk op innovatie...)
http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/modernising_rules/consultations/index_en.htm
- energie (net afgerond);
http://ec.europa.eu/energy/strategies/consultations/20110307_roadmap_2050_en.htm
- biodiversiteit - green infrastructuur:
http://ec.europa.eu/environment/consultations/green_infra.htm
- KP8 (financieel raamwerk onderzoek) http://ec.europa.eu/research/csfr/index_en.cfm

Sommige richtlijnen kunnen invloed hebben op de uitvoeringspraktijk van RWS. Actie: RWS moet aangeven of (hoe) zij geattendeerd wil/moet worden t.a.v. nieuwe consultaties.

43 .Subsidievormgeving in "KP8"

Het ziet ernaar uit dat 'Call for proposals', d.w.z. de onderzoeksonderwerpen in het voor RWS en Deltares meest relevante deel van het kadeprogramma meer bottom up zullen worden. D.w.z. dat in een call for proposals meer een algemene richting van het onderzoek wordt gevraagd. Dit vraagt aan Deltares om meer creativiteit om een projectvoorstel in te dienen. Dit is een kans en een uitdaging. Voor RWS geldt, dat er, indien deze trend doorzet minder mogelijkheden zijn om heel concreet richting te geven aan EU onderzoekprogrammering

44. Toenemende druk op duurzaam opereren: grotere rol in logistiek

De vraag uit de maatschappij naar een duurzame aanpak zal steeds groter en dwingender worden. Elk project kan morgen duurzamer dan vandaag door er bewuster stil bij te staan. Dit gebeurt te weinig in de projecten.

RWS heeft een grote impact op de leefomgeving en inkoop overheid. Er lopen binnen RWS verschillende programma's op dit vlak, maar deze zijn nog niet in de implementatiefase. Ook zou RWS vraagstukken breder kunnen oppakken door mee te denken over grote maatschappelijke opgaven, bv mobiliteit van de toekomst. RWS heeft veel kennis in te brengen bij vervoer- en logistiek projecten. Mevr. Schipper verwacht dat er meer dialoog en allianties op dit vlak zullen ontstaan. Een dergelijke aanpak vraagt veel aanpassingsvermogen van RWS; shift van denken in projecten naar openstaan voor de omgeving. Binnen DP zie je dat er al meer met provincies en gemeente in overleg wordt gaan. Dialoog met andere belangen, zodat eigen opgave geïntegreerd kan worden met andere opgave, zonder dat er afgewenteld wordt. Afwentelen is niet duurzaam.

45. Meer benutting ondergrond

Context: voornamelijk stedelijk gebied

Het gebruik in de ondergrondse ruimte neemt toe, met name voor opslag van energie. Op dit moment is de ondergrond een soort ' Wild West', met een natuurlijke selectie van wie het eerste komt. Er bestaat geen wet en regelgeving, die is nog in ontwikkeling.

Consequentie: er is nog niet nagedacht over hoe de ondergrond het beste kan worden ingedeeld. Hierdoor ontstaan er spanning en conflicterende belangen. Er is een hoop interactie in een beperkte ruimte. Het naast elkaar zitten op een klein gebied kan ook leiden tot beïnvloeding van de systemen en overlast; grondwaterwinning naast kwo installatie→ gevolgen voor grondwaterstroming en waterkwaliteit.

Daarbij geldt dat open kwo systemen nog redelijk in beeld zijn, omdat hiervoor vergunningen verleend moeten worden. Daarentegen brengen gesloten systemen grote risico's met zich mee, aangezien het onbekend is waar deze precies liggen. Het lijkt veilig omdat er geen direct contact is tussen het systeem en het grondwater, maar wat als ze verouderen of als er slecht onderhoud wordt gepleegd? Dit vormt een gevaar voor de grondwaterkwaliteit (glycol lekkage). En omdat er geen vergunning voor is, weet je niet waar ze liggen. Daarnaast kunnen naast elkaar gelegen

Actie: Er is behoefte aan een Ondergrondse Ruimtelijke Ordening. Toenemende mate conflict en onbekendheid en onwetend mbt ondergrond geeft problemen die niet goed worden opgelost. Men is er wel van bewust, maar er is nog geen oplossing.

Mogelijke oplossingsrichtingen zijn:

- 1) overheid zorgt voor wet en regelgeving voor ondergrondse ruimtelijke ordening (e.g. ondergronds bestemmingsplan/ structuurvisie). Deze is in ontwikkeling, maar nog niet operationeel
- 2) energievoorziening uit de ondergrond moet niet door particulieren worden uitgevoerd; voor gebied met high density zou voor aanleg en het B&O beter kunnen worden uitgevoerd door een nuts bedrijf. Dit zou betekenen dat er een apart bedrijf is dat energie levert uit ondergrond. Bedrijven en instellingen worden ontlast van deze zorg en er ontstaat een meer optimaal en afgestemd systeem. In Groningen in Brabant zie je dat waterbedrijven deze functie op zich hebben genomen.

Actie: dit signaal sluit aan bij de lopende verkenning naar de ondergrond en eerdere early warning mbt strategie op de de ondergrond. Het signaal kan belegd worden bij de de projectleider.

46. Scenario's monitoren

WLO scenario's voor toekomst gaan uit van de uiterste globale economische en bevolkingsgroei versus regionale oriëntatie en stagnatie economie. Het te lopen pad heeft een consequentie voor de werkgelegenheid/ bevolkingsontwikkeling en concentratie. Op langere termijn zal dit de mate en grote van werken beïnvloeden voor de waterbouwsector.

47. Inzicht (KBA) in harde versus zachte oplossingen.

Vanaf 2020 zullen de keuzes vanuit het Deltaprogramma worden ingevoerd om ervoor te zorgen dat NL veilig is in de 21ste eeuw. Veel oplossingen komen uit de verschillen tussen harde of zachte oplossingen. Op dit moment is het niet transparant wat de kosten-baten zijn van zacht versus hard. Het zou goed zijn als RWS hier meer inzicht in kan verschaffen, zodat de sector als geheel op een efficiëntere en meer afgewogen manier kom omgaan met de keuze voor kustwerken.

48. Ontwikkelingen op het gebied van zandsuppletie

Zandsuppletie gebeurt niet alleen bij stranden, maar ook onder water (kustfundament versterken), zoals bij vaargeul onder de boulevard Vlissingen. Een nieuw aspect in suppletie is wat er in de Oosterschelde tegen zandhonger gebeurt, waar BWN probeert zand te laten sedimenteren op een plaat. Dit zorgt ervoor dat er met een relatief geringe inspanning platen omhoog kunnen worden gebracht. Indien dit werkt, geeft dit nieuwe mogelijkheden.

49. Gezamenlijk voorbereiding op DD2012 om exportmogelijkheden te generen

Dutch Delta Design 2012 is een uitdaging waar Nederland voor staat om handen in één te slaan en intern zoveel samenhang te creëren dat iedereen over eigen schaduw heen stapt voor het gemeenschappelijke belang. Nu nog vaak afwachtende houding, wat jammer is als je als watersector voorop wil lopen in het aanbieden van integrale oplossingen.